

Jaarverslag & Jaarrekening 2016

CONCEPT

Concept 19 april 2017

Personalia bestuur, directie en management

In 2016 heeft zich één wijziging voorgedaan:

- De heer R.C. de Winter heeft de functie van directeur bekleed tot 1 juli 2016, vanaf die datum is deze functie bekleed door de heer J.P.M. Scheinck.

Algemeen Bestuur

Gemeente

Gemeente Berkelland
Gemeente Berkelland
Gemeente Berkelland
Gemeente Aalten
Gemeente Aalten
Gemeente Haaksbergen
Gemeente Oost Gelre
Gemeente Oost Gelre
Gemeente Winterswijk
Gemeente Winterswijk
Hameland

Collegelid

De heer J.B. Boer (voorzitter)
Mevrouw J.A. Pot
Mevrouw M. van Haaren
De heer T.M.M. Kok
De heer H. Wiltink
Mevrouw A. Nijhuis (vice-vz)
Mevrouw M.G. Frank
De heer R.H.M. Hoijsink
De heer D.W. Aalderink
De heer G.J.W. te Gronde
De heer R.C. de Winter / de heer J.P.M. Scheinck (secretaris)

Dagelijks Bestuur

Gemeente

Gemeente Berkelland
Gemeente Aalten
Gemeente Haaksbergen
Gemeente Oost Gelre
Gemeente Winterswijk

Vertegenwoordiger

De heer J.B. Boer
De heer H. Wiltink
Mevrouw A. Nijhuis
De heer R.H.M. Hoijsink
De heer D.W. Aalderink

Directie en management

Directeur
Manager werken
Manager ontwikkelen
Manager concern
Controller

De heer R.C. de Winter / de heer J.P.M. Scheinck
De heer H.G.G. Engelberts
Mevrouw G.T.H. Nijstad (tot 1 juli 2016)¹
Mevrouw M.H.M. Petit-Polman
De heer T. Hemelman (tot 1 juni 2016)

¹ Het onderdeel ontwikkelen is op 1 juli 2016 overgegaan naar de Sociale Dienst Oost Achterhoek.

Voorwoord

In 2016 is het proces van de transitie van Hameland, leidend naar de liquidatie van deze Gemeenschappelijke Regeling, daadwerkelijk krachtig ingezet. Per 1 juli 2016 zijn onderdelen van het bedrijf afgesplitst. De taken behorende bij het detacheren van medewerkers in het bedrijfsleven gingen naar de Sociale Dienst Oost Achterhoek. De ondersteunende taken gingen over naar de gemeente Berkelland. Deze twee bewegingen golden voor de gemeenten Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk. De gemeente Aalten en Haaksbergen kozen ervoor hun sw-medewerkers over te brengen naar een ander sw-bedrijf. De sw-medewerkers uit Aalten gingen op 1 januari 2017 naar Laborijn (Doetinchem) en de sw-medewerkers van Haaksbergen gingen op 1 oktober 2016 naar SWB (Hengelo O.).

De sw-medewerkers van Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk namen per 31 december afscheid van Hameland. Per 1 januari 2017 zijn de arbeidsvoorwaarden overgegaan naar – en wordt het salaris betaald door de eigen woongemeente.

De groep SW-medewerkers met een beschutte werkplek uit deze drie gemeenten is nog werkzaam binnen de GR Hameland. Per 31 december 2016 was die groep 420 mensen groot. De drie gemeenten richten voor deze groep met ingang van het jaar 2017 een nieuwe organisatie in, waarbij de activiteiten in een nieuwe juridische entiteit zullen worden ondergebracht.

De formatie van niet-sw medewerkers werd afgeslankt. Veel medewerkers konden in het kader 'van werk naar werk' mee in de overgangen naar de Sociale Dienst Oost Achterhoek, Laborijn of SWB. Van medewerkers niet-sw met een tijdelijk dienstverband is het contract niet verlengd. Bij een enkeling werd een vertrekregeling overeengekomen.

Daarnaast werden in 2016 materiële stappen gezet in het proces van liquidatie. Zo werden alle gebouwen te koop gezet, de hele inventaris geïnventariseerd gericht op afstoting, het vervoer van sw-medewerkers met vervoersmiddelen van Hameland per einde jaar opgeheven en de investeringen tot een minimum beperkt. Ondanks het transitieproces is het positieve operationeel resultaat over het jaar 2016 van de Gemeenschappelijke Regeling Hameland beter dan begroot.

Het jaar 2016 was een intensief en bewogen jaar voor alle betrokkenen. Op de eerste plaats voor bestuurders, leiding en medewerkers van Hameland. Maar ook voor bestuurders, leiding en medewerkers van de gemeenten. Veel mensen hadden ermee te maken. Het stemt tevreden dat de hele operatie zorgvuldig en grotendeels vlekkeloos is verlopen. Daarvoor komt iedereen dank toe die daaraan heeft bijgedragen.

J.B. Boer, voorzitter algemeen bestuur

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
2. Hameland in transitie	2
3. Programmaverantwoording Wsw	6
3.1 Samenvatting programmaverantwoording Wsw	6
3.2 Doelstellingen Jaarplan 2016	6
3.3 Fictieve taakstelling / fictief Wsw-budget	9
3.4 Financiële resultaten	10
3.4.1 Toelichting	10
4. Verplichte Paragrafen	14
4.1 Weerstandsvermogen	14
4.1.1 Risicoparagraaf	14
4.2 Financiering	14
4.3 Verbonden partijen	16
5. Jaarrekening 2016	17
5.1 Balans per 31 december 2016	17
5.2 Staat van baten en lasten arbeidsontwikkeling 2016	18
5.3 Kasstroomoverzicht over 2016	19
5.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	19
5.4.1 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening	19
5.4.2 Balans	20
5.4.3 Staat van baten en lasten	21
5.5 Toelichting op de onderscheiden posten van de balans	23
5.5.1 Activa	23
5.5.2 Passiva	25
5.5.3 Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten Wsw	27
Bijlage 1 Normenkader en controletoleranties	
Bijlage 2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	

1. Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2016 van Hameland.

Voor dit jaarverslag is grotendeels de opzet van het jaarplan gevolgd, waarbij de verantwoording aan het bestuur gedurende het jaar ieder kwartaal via de bestuursrapportage (1^e, 2^e en 3^e kwartaal) heeft plaatsgevonden. Deze bestuursrapportages zijn ook ter beschikking gesteld aan de vijf betrokken Colleges van B&W en de Gemeenteraden. Het 4^e kwartaal is verwerkt in dit jaarverslag.

De verantwoording over de in het jaarplan vermelde zes doelstellingen vindt u in hoofdstuk 3. De conform regelgeving voor begroting en verantwoording verplichte onderdelen van het jaarverslag (weerstandsvermogen, financiering, verbonden partijen en bedrijfsvoering) zijn in hoofdstuk 4 beschreven. Ten slotte is in hoofdstuk 5 de jaarrekening opgenomen.

We beginnen dit jaarverslag met een korte stand van zaken rond de transitie van Hameland.

CONCEPT

2. Hameland in transitie²

Op 1 mei 2015 heeft het Algemeen Bestuur van Hameland het transitieplan vastgesteld. In het verlengde hiervan hebben de Colleges van B&W het voorgenomen besluit genomen de GR Hameland op te heffen. Vier van de vijf gemeenteraden hebben hiervoor medio juli 2015 toestemming gegeven. Hiermee is het formele politieke besluit tot opheffing van de GR Hameland genomen. Tevens hebben de gemeenteraden financiële middelen ter beschikking gesteld om de transitie van Hameland te kunnen realiseren. In totaal is een bedrag van € 10,583 miljoen gereserveerd.

In 2015 (formeel 1 januari 2016) is de verkoop van het belang van Hameland in Hacron Groen en Hacron Schoon gerealiseerd. Voor 2016 resteerden nog drie stappen³:

- Stap 1 De transitie van het onderdeel 'ontwikkelen & detacheren';
- Stap 2 Het overzetten van het werkgeverschap van de sw-medewerkers naar de gemeenten, waarmee de gemeenten regie krijgen over de processen rondom de uitvoering van de Wsw en de Participatiewet⁴;
- Stap 3 Het onderbrengen van beschutte activiteiten vanuit Hameland ('werken binnen') bij een andere organisatorische entiteit.

Hierna beschrijven we aan de hand van deze drie stappen welke ontwikkelingen in 2016 hebben plaatsgevonden. Daarna wordt ingegaan op de 'financiën'.

Stap 1: Transitie 'ontwikkelen & detacheren'

Op 1 juli 2016 heeft de Sociale Dienst Oost Achterhoek de dienstverlening van Hameland voor het onderdeel 'ontwikkelen & detacheren' overgenomen. Vanaf die datum worden alle gedetacheerde sw-medewerkers van Hameland door de SDOA begeleid. De betrokken medewerkers niet-sw van Hameland zijn op 1 juli 2016 bij de SDOA aangesteld.

De transitie van de sw-medewerkers van Haaksbergen naar respectievelijk de Stichting Wsw Haaksbergen (werkgeverschap) en SWB (uitvoering Wsw, bemiddeling en begeleiding van de medewerkers) is op 1 oktober 2016 gerealiseerd.

De gemeente Aalten heeft per 1 januari 2017 de uitvoering van de Wsw belegd bij de GR Laborijn uit Doetinchem.

De overgang van een aantal niet-gesubsidieerde medewerkers van het onderdeel 'concern' naar de gemeente Berkelland is per 1 januari 2017 gerealiseerd. Zij voeren daar diverse staftaken uit, onder andere op het gebied van financiën en HRM. Binnen de GR Hameland resteren nu nog 12 medewerkers met een vaste aanstelling, die nagenoeg volledig werkzaam zijn bij 'werken binnen'. Zie hiervoor de voortgang bij stap 3.

Hiermee is deze stap volledig afgerond.

Stap 2: Overdracht werkgeverschap sw-medewerkers

De overdracht van het werkgeverschap van de sw-medewerkers betekent concreet dat de sw-medewerkers met een vast dienstverband, in dienst zijn gekomen van de gemeente van hun woonplaats (wonen ze niet in één van de vijf gemeenten, dan zijn ze aan één van die gemeenten toegewezen).

² De in dit hoofdstuk beschreven stand van zaken is bewerkt overgenomen uit de 5e en 6e Tussenrapportage van de Stuurgroep d.d. 10-11-2016.

³ De overdracht van de verkoop van de belangen van Hameland in Hacron Groen en Hacron Schoon is afgerond.

⁴ Bij de toelichting op de stappen 1 en 2 gaat het ook om de activiteiten van het onderdeel 'Concern'.

Voor de gemeente Haaksbergen is dit op 1 oktober 2016 al gerealiseerd (medewerkers zijn in dienst getreden van de Stichting Wsw Haaksbergen), voor de andere gemeenten is dit op 1 januari 2017 gebeurd. De sw-medewerkers van de gemeenten Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk zijn in dienst getreden van de gemeente zelf, de sw-medewerkers van Aalten zijn in dienst getreden bij de GR Laborijn.

Hiermee is deze stap volledig afgerond.

Stap 3: Onderbrengen beschut werk ('werken binnen')

Bij de transitie van 'werken binnen' gaat het nog om drie gemeenten: Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk. De gemeente Aalten heeft haar beschutte sw-activiteiten ondergebracht bij Laborijn (de beschutte werkplekken zijn in Aalten zelf gerealiseerd) en de gemeente Haaksbergen heeft haar beschutte werkzaamheden ondergebracht bij SWB in Hengelo.

De drie gemeenten streven een lokale uitvoering na. Dat betekent dat het benutten van de huidige (centrale) infrastructuur van tijdelijke aard is. Deze tijdelijkheid is gesteld op 2,5 jaar, tot medio 2019. Dan moeten alle sw-medewerkers die dat kunnen, gedetacheerd zijn en de beschutte werkplekken lokaal beschikbaar zijn. De tijdelijkheid valt samen met de werkgarantie van het personeel niet-sw dat nu nog een vast dienstverband heeft bij Hameland.

Op dit moment wordt besluitvorming voorbereid over de juridische inbedding van het huidige onderdeel 'werken binnen' in de periode tot medio 2019, het moment waarop de uitvoering volledig lokaal dient plaats te vinden. Het is de verwachting dat de transitie van 'werken binnen' in het tweede en derde kwartaal van 2017 definitief vorm krijgt.

Beëindiging Taskforce Zorg

Meer dan een jaar is er overleg gevoerd door gemeentelijke vertegenwoordigers en Hameland met de zorginstellingen Estinea, De Lichtenvoorde, Siza en Zozijn over een mogelijke samenwerking. Een samenwerking die zich richtte op de beschutte werkplekken bij Hameland en de vormen van dagbesteding bij de zorginstellingen. Er is geen samenwerkingsvorm tot stand gekomen. Het grote knelpunt zat in de kosten voor een plek. Voor de zorginstellingen zijn de tarieven per plek voor dagbesteding in de Wet Langdurige Zorg en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning aanzienlijk hoger dan het tarief voor een beschutte werkplek (afgerond € 3.000 voor een fulltime plek per jaar). De zorginstellingen hebben voor een plek in een gezamenlijke proef met Hameland een prijs neergelegd van afgerond € 5.000 per plek. Dat was vanuit de zorginstellingen te typeren als een grote tegemoetkoming. Maar bij plaatsing van een medewerker met een beschutte werkplek in de proef zouden de kosten van deze plek toch met € 2.000 per jaar toenemen. Dat was aan de zijde van de gemeenten en Hameland niet haalbaar. In de voorbereidende fase is gezamenlijk wel vastgesteld dat een beschutte werkplek en een dagbestedingsplek erg op elkaar lijken. Inhoudelijk zijn deze groepen zeker te mengen.

Uiteindelijk hebben de zorginstellingen en Hameland vastgesteld dat de tariefstructuur een doorslaggevende, blokkerende factor is. In goed overleg is besloten de Task Force te beëindigen.

Vanuit de regierol blijven de gemeenten onderzoeken op welke manier de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet efficiënter en meer integraal uitgevoerd kunnen worden. Eventueel in combinatie met het nieuwe Werken Binnen.

Financiën

Liquidatieplan en -begroting

Gelet op de stand van de transitie in 2016, is in het najaar begonnen met het opstellen van een liquidatieplan en -begroting. Op basis van dit plan kan het genomen besluit van de gemeenten om de GR Hameland in zijn huidige vorm op te heffen worden geëffectueerd. Omdat de jaarrekening

2016 een belangrijk ijkpunt is voor het opstellen van het liquidatieplan inclusief de bijbehorende liquidatiebalans – en begroting, is de doelstelling dat dit plan in het tweede kwartaal 2017 door het Dagelijks Bestuur van Hameland voor een zienswijze aan de Colleges van B&W wordt aangeboden.

Transitie- en liquidatiebudget

Bij de start van de transitie is uitgegaan van een transitiebudget van € 10,583 miljoen. In de loop van 2016 heeft de Stuurgroep vastgesteld dat er van dit budget afgerond ongeveer € 4,4 miljoen niet wordt uitgegeven⁵. Dit als gevolg van de strakke sturing op het budget en het gegeven dat vrijwel al het personeel van werk naar werk is begeleid. Vervolgens zijn de liquidatiekosten in beeld gebracht. Die zaten oorspronkelijk niet in het transitiebudget. Vooral de leningen en het onroerend goed zijn van grote invloed op de te verwachten liquidatiekosten. De kort- en langlopende leningen moeten worden afgelost. Het onroerend zal geld opleveren maar hoeveel dit is, is nu niet bekend. Vanwege de aanstaande 'kanteling' van transitie naar liquidatie heeft de Stuurgroep het in 2015 vastgestelde transitiebudget in het najaar van 2016 aangepast op basis van de laatste stand van zaken en is het liquidatiebudget opgenomen (in het oorspronkelijke transitiebudget stonden enkele posten die betrekking hebben op de liquidatie zelf; deze zijn verplaatst naar het liquidatiebudget).

Uitnutting eind 2016

Eind 2016 is de verwachting dat de transitie- en liquidatiekosten samen uit komen op € 9,422 miljoen, € 503.000 meer dan beschikbaar is op basis van het bijgestelde transitiebudget van € 8,919 miljoen. Maar omdat er nog geen rekening is gehouden met de opbrengst van het te verkopen vastgoed (boekwaarde op 31 december 2016 bedroeg afgerond € 4 miljoen, taxatiewaarde is bepaald op € 6,3 miljoen), is de verwachting dat het budget toereikend is om zowel de transitie als de liquidatie van de GR Hameland te realiseren. Het budget, de uitgaven tot en met 2016 en de prognose zien er als volgt uit:

Transitie-en liquidatiebudget	Budget	Uitgaven t/m 2016 ⁶	Prognose
Transitiebudget			
Personele afvloeiingskosten	€ 750.000	€ 654.180	€ 954.180
Frictiekosten ⁷	€ 1.500.000	€ 984.928	€ 1.591.977
Subtotaal transitiekosten	€ 2.250.000	€ 1.639.108	€ 2.546.157
Liquidatiebudget			
Kortlopende leningen	€ 2.000.000	€ 0	€ 2.000.000
Langlopende leningen	€ 1.515.000	€ 0	€ 1.515.630
Garantielonen	€ 600.000	€ 0	€ 600.000
Vakantiegeld sw en niet-sw	€ 1.480.000	€ 120.380	€ 1.479.374
Verlofuren sw-medewerkers	€ 1.027.000	€ 0	€ 587.359
Verlofuren niet-sw	€ 150.000	€ 88.075	€ 88.075
Frictiekosten liquidatie ⁸	€ 400.000	€ 19.325	€ 527.325
Subtotaal liquidatiekosten (uitgaven)	€ 7.172.000	€ 227.779	€ 6.797.762
Totaal transitie- en liquidatiebudget	€ 9.422.000	€ 1.866.887	€ 9.343.919

⁵ Exclusief een afwaardering op de vastgoedportefeuille. Deze herwaardering is uitgevoerd ter voorbereiding op de gewenste verkoop van het vastgoed. De eenmalige afschrijving bedroeg € 1,664 miljoen en is opgenomen in de jaarrekening 2015. Met deze afwaardering en de storting van dit bedrag door de gemeenten in de kas van Hameland is het transitiebudget destijds naar € 8,919 miljoen bijgesteld.

⁶

⁷ Frictiekosten zijn de kosten voor transitie management en coördinatie, kosten voor onderzoek en advies op het gebied van HRM, communicatie, ICT, administratie en juridisch advies.

⁸ Kosten voor verkoop vastgoed en juridisch en financieel advies. En inclusief € 156.000 'boeterente' voor aflossing langlopende leningen.

Opmerking: de totale kosten die geboekt worden ten laste van de liquidatie, zoals afschrijvingen, leiden niet altijd ook één op één tot kasstromen, maar worden wel verwerkt in de exploitatie van de liquidatiebegroting wanneer deze kosten zich in het jaar 2017 voordoen. Voor 2016 geldt dat deze reeds in de exploitatie van de jaarrekening 2016 zijn verwerkt.

CONCEPT

3. Programmaverantwoording Wsw

In dit hoofdstuk wordt verantwoording afgelegd over de doelstellingen zoals opgenomen in het Jaarplan 2016. Over de realisatie van deze doelstellingen is ook in de drie bestuursrapportages van 2016 het nodige geschreven. We beginnen met een korte samenvatting van de belangrijkste resultaten.

3.1 Samenvatting programmaverantwoording Wsw

Hieronder volgt puntsgewijs een samenvatting van de belangrijkste resultaten in 2016. De nadere toelichting op en duiding van de resultaten volgt in de overige paragrafen van dit hoofdstuk:

- het percentage sw-medewerkers (uitgedrukt in fte's) dat werkt bij een reguliere werkgever bedraagt 59,9%;
- de netto toegevoegde waarde van 'werken binnen' daalde met 2,8% ten opzichte van 2015 (weliswaar behaald met 7,3% minder medewerkers);
- het operationeel resultaat in 2016 bedraagt € 307.000;
- 91,4% van de sw-medewerkers heeft een actueel individueel ontwikkelplan;
- Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage van de sw-medewerkers is in 2016 uitgekomen op 15,6%;
- Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage van het kaderpersoneel is in 2016 uitgekomen op 6,2%;
- Het aantal verlofstuwmeesturen bij sw-medewerkers is gedaald van 39.028 eind 2015 naar 37.133 eind 2016 (-4,9%); van de 37.133 verlofstuwmeesturen zijn 18.428 spaarverlofuren (mogen niet worden opgenomen) en 5.701 uren bij medewerkers die langer dan 100 dagen ziek zijn; dit betekent dat er nog 13.004 verlofstuwmeesturen kunnen worden afgebouwd⁹.

3.2 Doelstellingen Jaarplan 2016

Hameland richtte zich in 2016, zoals aangegeven in het Jaarplan 2016, op zes doelstellingen. Hierna worden deze doelstellingen kort toegelicht en wordt het resultaat in het vierde kwartaal weergegeven en afgezet tegen de doelstelling voor 2016.

Ad 1 Het percentage sw-medewerkers dat bij een reguliere werkgever werkt

Het doel voor 2016 was het aantal sw-medewerkers dat bij een reguliere werkgever (groepsdetachering, individuele detachering en begeleid werken) werkt stabiel te houden. Vanuit werken binnen zou de vervangingsvraag ingevuld dienen te worden.

	31-12-2015	31-12-2016	Doel 2016
Totaal productief reguliere werkgever	709,6	656,6	716,0
Totale Wsw-populatie	1.260,8	1.096,3	¹⁰ 1.250,0
Percentage	56,3%	59,9%	57,3%

Het percentage sw-medewerkers dat bij een reguliere werkgever werkt is uitgekomen op 59,9% waar het doel voor 2016 was gesteld op 57,3%. De stijging van 56,3% naar 59,9% wordt gerealiseerd door de daling van de totale Wsw-populatie, waarbij het aandeel van beschut geplaatste medewerkers relatief hoger is. Deze daling is groter geweest dan in eerste instantie was

⁹ Met het liquidatieplan dat in het tweede kwartaal voor zienswijze aan de gemeentelijke colleges voorligt is erin voorzien dat de waarde van het stuwmeer verlof (inclusief spaarverlofuren) groter dan 72 uur per individuele medewerker aan de betreffende gemeenten vergoed wordt. Voor de 72 uur geldt dat dit conform Cao gezien wordt als uren die (maximaal) als verlof uit een voorgaand jaar meegenomen mogen worden.

¹⁰ De eindstand betreft een inschatting op basis van uitstroom door leeftijd en 'overige' uitstroomredenen (1,75%).

voorzien. Het daadwerkelijk aantal fte dat werkzaam is bij een reguliere werkgever is in 2016 gedaald van 709,6 fte naar 656,6 fte. Dat komt vooral doordat per 1 oktober de gemeente Haaksbergen uit de gemeenschappelijke regeling is gestapt. Per eind 2015 waren 65,9 medewerkers van de genoemde gemeente werkzaam bij een reguliere werkgever.

In 2016 zijn 258 nieuwe plaatsingen en 159 verlengingen gerealiseerd (totaal 417). Daar tegenover staan 277 beëindigde plaatsingen. De belangrijkste oorzaken bij beëindiging zijn:

- bedrijfseconomische redenen van inlener;
- tijdelijke inleenopdrachten;
- reguliere uitstroom (bijvoorbeeld leeftijd, verhuizen enzovoorts).

Ad 2 De netto toegevoegde waarde van 'werken binnen'

Bij de werkpakketten ligt de focus op twee aspecten. De werkpakketten dienen goed aan te sluiten op de mogelijkheden van onze sw-medewerkers en een acceptabele netto toegevoegde waarde per uur (NTW per uur) op te brengen. In algemene zin streeft Hameland naar duurzame oplossingen: werkpakketten die voor Hameland van waarde zijn (zowel financieel als werkzaamheden) en een relatie met opdrachtgevers die uitgaat van continuïteit en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Voor 2016 is het doel gesteld op € 700.000. Dit doel is gerealiseerd. Ten opzichte van 2015 is er in 2016 sprake van een afname van afgerond € 11.000. Ook hier dient vermeld te worden dat de medewerkers van Haaksbergen per 1 oktober zijn uitgestroomd; totaal gemiddeld 30 fte over het gehele jaar gerekend voor wie geen opbrengst meer ten gunste van Hameland gegenereerd kon worden.

	2015	2016	Doel 2016
NTW 'werken binnen'	€ 730.000	719.000	700.000

Arbo

Op basis van het Arbojaarplan 2016 is systematisch uitvoering gegeven aan diverse aandachtspunten. Er zijn in 2016 zowel aangekondigde als niet aangekondigde ontruimingsoefeningen geweest. Evaluatie heeft plaatsgevonden waarop aanpassingen zijn doorgevoerd. Ook zijn de jaarlijkse herhalingsopleidingen weer gehouden zodat alle BHV diploma's 'up to date' zijn.

Ad 3 Het operationeel resultaat

Hameland wil als uitvoeringsorganisatie 'zwarte cijfers' schrijven. Dit betekent dat het saldo van de opbrengsten enerzijds en de totale bedrijfskosten (inclusief de financiële baten en lasten) anderzijds positief is. Op zowel de opbrengsten (met name uit de werkpakketten van 'werken binnen' en de detacheringen) als de kosten heeft Hameland als organisatie invloed¹¹.

	2015	2016	Doel 2016
Operationeel resultaat	€ 143.000	€ 307.000	€ 75.000

In 2016 is een positief operationeel resultaat geschreven van € 307.000, terwijl hier € 75.000 was begroot. De in de begroting geprognosticeerde omzet van 'werken binnen' is gerealiseerd. Tevens is het gelukt een omzetstijging in detacheringen te realiseren. Ook zijn de kosten lager uitgevallen dan begroot. Belangrijkste demping van het operationeel resultaat is dat een voorziening is

¹¹ Het subsidieresultaat en de incidentele baten en lasten maken geen onderdeel uit van het operationeel resultaat.

getroffen voor mogelijke insolventie in de debiteurenportefeuille ter grootte van € 120.000. Exclusief deze voorziening zou het operationeel resultaat zijn uitgekomen op € 427.000.

Ad 4 Een actueel Individueel Ontwikkelplan (IOP) voor de sw-medewerkers

Hameland is een arbeidsontwikkelbedrijf. Dat uit zich onder meer in het feit dat iedere sw-medewerker een werkcoach heeft, die hem of haar begeleidt in de te stellen ontwikkeldoelen. Die ontwikkeldoelen worden vastgelegd in een IOP (Individueel Ontwikkelplan) dat door zowel de werkcoach als de sw-medewerker wordt ondertekend. De sw-medewerker is in de basis zelf verantwoordelijk voor zijn of haar ontwikkeling.

	31-12-'15	31-12-'16	Doel 2016
Actueel IOP	76,8%	91,4%	100,0%

Ad 5 Het ziekteverzuimpercentage (voor sw-medewerkers en personeel niet-sw)

Het streven voor 2016 was om de verwachte stand 2015 (13,6%) minimaal te evenaren (de uiteindelijke stand 2015 bedroeg 14,1%). De vele ontwikkelingen binnen Hameland in 2016 hadden zeker invloed op het uiteindelijke ziekteverzuimpercentage. De SW-doelgroep is heel gevoelig voor onzekerheid. Daarnaast was sprake van veel langdurige en ernstige ziektegevallen die niet beïnvloedbaar waren. Wat tenslotte meespeelt is de vergrijzing van de sw-doelgroep (geen nieuwe instroom) en een daling van de sw-doelgroep waardoor langdurige ziektegevallen relatief meer invloed hebben. Het kortdurend ziekteverzuim zat op het landelijk gemiddelde.

Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage van het personeel niet-sw bedroeg in 2015 5,6%. Omdat het gaat om een relatief kleine groep hebben langdurige ziektegevallen veel invloed op het gemiddelde. Voor 2016 was het streven het gemiddelde ziekteverzuimpercentage minimaal op het verwachte percentage 2015 (5,8%) te houden (de uiteindelijke eindstand 2015 was werkelijk 5,6%).

	2015	2016	Doel 2016
Gemiddeld ziekteverzuim % sw-medewerkers	14,1%	15,6%	13,6%
Gemiddeld ziekteverzuim % personeel niet-sw	5,6%	6,2%	5,8%

Ad 6 Het verlofstuwmeer (voor sw-medewerkers en personeel niet-sw)

Zowel een deel van de sw-medewerkers als de kadermedewerkers heeft een overschot aan verlofuren, een zogenaamd verlofstuwmeer¹². Het is van belang dat het stuwmeer wordt afgebouwd. Het gaat dan om de uren boven de 72 uur, zowel bij de sw-medewerkers als onder het personeel niet-sw.

	Aantal 2015	Prognose 2016	Doel 2016
Daling aantal stuwmeereuren sw-medewerkers met 25%	39.028	37.133	25.530
Daling aantal stuwmeereuren personeel niet-sw met 25%	4.987	2.371	4.510

Een groot aantal verlofstuwmeereuren valt onder het zogenaamde 'spaarverlof'. Op basis van de Cao Wsw wordt dit verlof in een aparte spaarpot geplaatst die de sw-medewerker in overleg met

¹² Het aantal verlofuren boven de 72 uur, uitgaande van een full time (36 uur) dienstverband, wordt aangemerkt als verlofstuwmeer; de uren tot 72 uur mogen op basis van de Cao over de jaargrens worden meegenomen.

zijn leidinggevende mag opnemen. Dit betreft dus een Cao-recht van de sw-medewerkers en is dan ook vanuit Hameland niet te beïnvloeden. Aan het einde van het dienstverband dient de spaarpot door middel van opname van de gespaarde verlofuren leeg te zijn. De betreffende uren worden niet uitbetaald. Het aantal verlofuren dat bestempeld is als 'spaarverlof' bedroeg eind 2016 18.428 uren. Naast het 'spaarverlof' zitten 5.701 verlofstuwmeeruren bij sw-medewerkers die meer dan 100 dagen ziek zijn. Dit betekent dat van de 37.133 verlofstuwmeeruren er nog 13.004 uren ($37.133 - 18.428 - 5.701$) te beïnvloeden zijn. Eind 2015 was dit aantal nog 14.984 te beïnvloeden uren. Eind 2016 waren 131 personen verantwoordelijk voor 80% van het totale stuwmeer.

Bij de afbouw van de verlofstuwmeren van de gedetacheerde sw-medewerkers gebeurt de afbouw altijd in overleg met de werkgever waar deze medewerkers aan het werk zijn. Neemt niet weg dat ook met deze sw-medewerkers afspraken moeten worden gemaakt over de afbouw van het stuwmeer. Op basis van de Cao Wsw mag nooit meer dan 1,5 maal het hem of haar jaarlijks toekomende verlof worden opgenomen. Bij bijvoorbeeld een 'verlofrecht' van 200 uren, kunnen maximaal 300 uren worden opgenomen en kan het verlofstuwmeer in één jaar dus met maximaal 100 uren worden verlaagd. Dit heeft invloed op de snelheid waarmee het stuwmeer kan worden afgebouwd.

3.3 Fictieve taakstelling / fictief Wsw-budget

Per 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht geworden, ter vervanging van onder andere de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De financiering van de Wsw geschiedde op basis van de formatieve taakstelling in arbeidsjaren en een subsidiebedrag per arbeidsjaar. Vanaf 2015 maakt de sociale werkvoorziening (SW) onderdeel uit van het ontschotte (macro) participatiebudget. Ondanks dat er sprake is van een ontschot budget, is hierin het aandeel voor de SW wel berekend op basis van een fictieve taakstelling in arbeidsjaren en een budgetbedrag per arbeidsjaar. In tegenstelling tot de Wsw is binnen de Participatiewet de taakstelling informatief en leidt een afwijking in realisatie niet tot een terugbetalingsverplichting naar het Ministerie van SZW. De hoogte van het aandeel SW binnen het participatiebudget wordt voor de komende jaren berekend op basis van de realisatiecijfers in combinatie met de zogenaamde 'blijfkans' per gemeente. Deze factor bepaalt de komende jaren het aandeel van het gemeentelijk budget in het landelijke toekende budget.

De vijf deelnemende gemeenten kregen in 2016 gezamenlijk een fictieve taakstelling toegewezen van afgerond 1.271,6 SE (Standaard Eenheid, één SE komt overeen met een arbeidsplaats van 36 uur). In de meicirculaire 2016 is deze taakstelling aangepast naar 1.298,05 SE. Een deel van deze taakstelling van de gemeenten (27,6 SE) is ingevuld door andere sw-bedrijven, de resterende taakstelling kon door Hameland worden ingevuld. Daarnaast heeft Hameland voor gemeenten buiten het schapsgebied 33,7 SE aan taakstelling uitgevoerd. De totale taakstelling van Hameland bedroeg derhalve 1.305,02 SE. Hiervan heeft Hameland afgerond 1.234,29 SE gerealiseerd. In totaliteit is hiermee sprake van een 'onderrealisatie' van 70,73 SE. De grote onderrealisatie komt vooral doordat de taakstelling van de gemeenten in de meicirculaire 2016 met 27 SE naar boven toe is bijgesteld en gemeenten tijdelijke dienstverbanden niet hebben omgezet in een vast dienstverband. Voor de gemeente Haaksbergen is de onderrealisatie voornamelijk het gevolg van de overgang van de Wsw dienstverbanden per 1 oktober 2016. Hierdoor wijkt de gemiddelde bezetting 2016 met een kwartaal af ten opzichte van de fictieve taakstelling voor het gehele jaar. Hierna is de taakstelling en de realisatie in 2016 per gemeente weergegeven:

Gemeente	Taakstelling gemeente 2015	Taakstelling gemeente 2016	Taakstelling Hameland 2016	Realisatie Hameland 2016	Vershil
Aalten	290,44	279,55	276,05	270,37	-5,68
Berkelland	318,13	314,47	308,05	288,02	-20,03
Haaksbergen	118,82	119,23	103,95	75,49	-28,46
Oost Gelre	301,10	287,22	287,22	276,29	-10,93
Winterswijk	307,09	298,48	296,04	290,41	-5,63
Overige gemeenten	n.v.t.	n.v.t.	33,71	33,71	0,00
Totaal	1.335,58	1.298,95	1.305,02	1.234,29	-70,73

3.4 Financiële resultaten

In 2016 is een begrotingswijziging doorgevoerd. Hiervoor is gekozen vanwege de afwijking in het subsidieresultaat (door meicirculaire SZW), de transitie van 'ontwikkelen & detacheren' naar de SDOA per 1 juli 2016 en de transitie van Haaksbergen per 1 oktober 2016 (zie ook hoofdstuk 2). In de volgende tabel wordt het resultaat 2016 afgezet tegen de oorspronkelijke en gewijzigde begroting 2016 en het resultaat in 2015.

Resultatenanalyse (x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Rekening 2015
Totaal bedrijfsopbrengsten	6.833	6.718	6.966	6.855
Af: Totaal bedrijfskosten ¹³	6.519	6.643	6.746	6.689
Saldo algemene dekkingsmiddelen	-7	0	0	-23
Operationeel resultaat	307	75	220	143
Wsw-subsidie	32.545	32.594	32.558	35.259
Af: Salarissen Wsw en begeleid werken	35.415	35.515	36.229	37.457
Subsidieresultaat	-2.870	-2.921	-3.671	-2.198
Buitengewone baten/lasten	-11	28	0	-1.368
Mutaties in reserves	0	0	0	0
Resultaat voor gemeentelijke bijdrage	-2.574	-2.874	-3.451	-3.423
Garantiestelling gemeenten	2.574	2.874	3.451	3.423
Resultaat na bestemming	0	0	0	0

3.4.1 Toelichting

Hierna wordt het resultaat 2016 vergeleken met het resultaat 2015 en/of de gewijzigde begroting 2016.

Operationeel resultaat

Het operationeel resultaat, gedefinieerd als het resultaat waarop Hameland in de bedrijfsuitoefening zelf invloed kan uitoefenen, is in 2016 ten opzichte van de gewijzigde begroting ruim gehaald. Het operationeel resultaat bedroeg in 2016 € 307.000, tegenover € 75.000 zoals opgenomen in de gewijzigde begroting voor dit jaar.

¹³ De bedrijfskosten worden gevormd door de salarissen voor de niet-gesubsidieerde kaderformatie, de loonkosten voor de Wwb-personeelsleden, de kosten voor afschrijvingen en de overige bedrijfskosten.

Gezien het resterende risico in de debiteurenportefeuille heeft, zoals gepland, aan de voorziening voor dubieuze debiteuren een dotatie plaatsgevonden van € 120.000. Ondanks deze dotatie ligt de som van de bedrijfslasten onder het niveau van de begroting, met name door besparingen op de bedrijfskosten.

Subsidieresultaat

Het subsidieresultaat, zijnde de resultante van de ontvangen Wsw subsidie en de personele kosten¹⁴ voor de sw-medewerkers, is door Hameland slechts zeer beperkt te beïnvloeden. Dit resultaat is nagenoeg volledig afhankelijk van twee factoren, te weten:

- de hoogte van de Wsw subsidie per arbeidsjaar zoals deze jaarlijks wordt vastgesteld door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
- de loonkosten ontwikkelingen vanuit de Cao Wsw, deze afspraken worden op landelijk niveau tussen de VNG en de vakbonden gemaakt.

De personele kosten van sw-medewerkers bestaan uit de loonkosten inclusief sociale lasten en pensioenpremies en daarnaast ook de vervoers- en scholingskosten. Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van de personele kosten per fte:

Personele kosten Wsw (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Rekening 2015
Personele kosten	35.049	35.071	35.806	37.034
Personele kosten per fte	29,9	29,9	29,4	28,9

In tegenstelling tot de verwachting is het budget voor de Wsw in 2016 van € 25.411 per arbeidsjaar bijgesteld naar € 25.451 per arbeidsjaar in de meicirculaire. Daarnaast is de taakstelling met 27,36 SE verhoogd. Voor de in Hameland deelnemende gemeenten betekende dit een extra budget van circa € 748.000 ten opzichte van de voorlopige beschikkingen. Voor heel 2016 dient hierbij te worden vermeld dat Haaksbergen per 1 oktober uitgetreden is en dat een kwart van de subsidie (€ 759.000) uit de beschikking niet naar Hameland is gevloeid, maar rechtstreeks naar Haaksbergen. Daarentegen waren ook de loonkosten niet meer voor Hameland.

In maart 2016 hebben alle SW medewerkers een eenmalige uitkering ontvangen van € 325,= bruto (bij fulltime dienstverband). Tevens zijn de salarissen op basis van het wettelijk minimum loon per 1 juli geïndexeerd. De gemiddelde loonsom (exclusief vervoer en studie) per fte ligt op het niveau van de gewijzigde begroting, dit is echter inclusief de kosten voor de uitbetaalde transitievergoedingen. In de nieuwe Wet werk en zekerheid is de Wsw niet uitgesloten en derhalve dient bij beëindiging van dienstverbanden volgens deze wet een transitievergoeding te worden betaald, zelfs indien de medewerker voorafgaand aan het einde dienstverband langer dan 2 jaar ziek was. Daarnaast heeft Hameland enkele transitievergoedingen betaald voor medewerkers met een tijdelijk dienstverband. In 2016 heeft Hameland op het gebied van de transitievergoedingen een kostenpost gehad van € 486.000 voor circa 37 fte's.¹⁵

¹⁴ De personele kosten Wsw bestaan uit de loonkosten, inclusief werkgeverspremies, de opleidings- en vervoerskosten (zowel woon-werkvergoedingen alsook kosten voor Vervoer op Maat) en de uitgekeerde loonkostensubsidies in het kader van begeleid werken.

¹⁵ Het ministerie van SZW heeft in haar begroting 2017 voorgenomen beleid opgenomen om werkgevers met terugwerkende kracht te compenseren voor de transitievergoeding die zij betalen aan langdurig arbeidsongeschikte werknemers die zijn ontslagen. Het gaat om voorgenomen beleid. Dit betekent dat de Eerste en Tweede Kamer de plannen van het kabinet nog moeten goedkeuren. Indien de wetswijziging doorgaat dan wordt Hameland voor een aanzienlijk bedrag gecompenseerd. Dit eventuele positieve effect zal verantwoord worden in de verantwoording over de liquidatiebegroting.

Bedrijfsopbrengsten

De totale bruto omzet bedraagt in 2016 afgerond € 11,7 miljoen, waarmee na aftrek van directe kosten een toegevoegde waarde is gerealiseerd van € 6,0 miljoen. In de bruto omzet is een doorbelasting van loonkosten door de GR Hameland begrepen aan de Joint Ventures Hacron Groen en Schoon. Een deel van deze loonkosten worden vervolgens als vergoeding gezien aan de Joint Ventures en als zodanig in de directe kosten conform contractuele afspraken verrekend en verantwoord. De toegevoegde waarde in 2016 valt in vergelijking met 2015 circa € 22.000 lager uit.

Het gemiddelde detacheringstarief binnen de groeps- en individuele detacheringen ligt dit jaar 1,9% hoger dan vorig jaar. Als gevolg hiervan is de detacheringssomzet met circa € 79.000 toegenomen. Ook het hogere aantal gedetacheerden in 2016 ten opzichte van 2015 heeft een omzet verhogend effect, ten bedrage van € 25.000. Het aantal productieve uren per fte is daarentegen zeer minimaal afgenomen.

De detacheringsofbrengsten aan de joint-ventures Hacron Groen en Hacron Schoon liggen lager dan voorgaand jaar. Dit komt door het lagere aantal gedetacheerde fte's (ruim 24 fte) hetgeen resulteert in € 98K minder opbrengst.

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten zijn de kosten gerelateerd aan de bedrijfsuitoefening die onderdeel uitmaken van het operationeel resultaat. De bedrijfskosten in 2016 bedroegen afgerond € 6,5 miljoen. De bedrijfskosten bestaan voor het merendeel (afgerond € 3,2 miljoen) uit de salariskosten van de niet-gesubsidieerde kaderformatie. Vergeleken met 2015 en de gewijzigde begroting is het resultaat als volgt:

Personele kosten niet-gesubsidieerde medewerkers (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Rekening 2015
Personele kosten	3.213	3.258	4.577	4.518
Loonkosten niet-gesubsidieerd	3.213	3.258	4.577	4.518

De overige bedrijfskosten zijn uitgekomen op € 2,75 miljoen, waarmee deze binnen het niveau van de begroting blijven. In dit bedrag zijn ook de kosten opgenomen van de begeleiding van de gedetacheerde medewerkers door de SDOA (vanaf 1 juli 2016) ter hoogte van € 1.225.000, dat is personeel dat voorheen binnen Hameland bij de personele kosten werd verantwoord.

Investerings

Het stringente investeringsbeleid is in 2016 voortgezet, in totaliteit is slechts voor een bedrag van € 12.000 geïnvesteerd.

Algemene dekkingsmiddelen

In de gewijzigde begroting is voorzichtigheidshalve rekening gehouden met een nul resultaat uit deelnemingen, de realisatie is uitgekomen op € 10.787. Hameland heeft voor haar beroep op de geldmarkt gebruik gemaakt van kortlopende financiering. De rentepercentages zijn zeer gering, waardoor de kosten ruim binnen de begroting zijn gebleven. De financiële baten nemen jaarlijks verder af, als gevolg van de afnemende uitstaande geldpositie.

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Aandeel in resultaat deelnemingen	11	0	0	23
Financiële baten	41	44	48	51
Financiële lasten	59	68	82	97
Saldo financieringsfunctie	-18	-24	-34	-46
Gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen	-7	-24	-34	-23

Incidentele baten en lasten

Onder de incidentele baten en lasten worden de detacheringsopbrengsten en de daarbij behorende salariskosten gepresenteerd voor de detachering van de niet-gesubsidieerde medewerkers aan de joint-ventures Hacron Groen en -Schoon. De joint-ventures dragen de volledige loonkosten, waardoor hieruit per saldo voor Hameland een budgetneutraal resultaat resteert.

Tenslotte zijn er kosten gemaakt als gevolg van de transitie van Hameland. Deze staan beschreven in hoofdstuk twee. De transitiekosten worden maandelijks achteraf aan de gemeenten in rekening gebracht.

Resultaat voor en na bestemming

Het tekort van Hameland wordt gevormd door het tekort op de Wsw subsidie en daarnaast het saldo van de incidentele baten en lasten. Door het positieve operationele resultaat wordt het negatieve resultaat voor bestemming met € 307.000 ingelopen.

De gemeenten hebben rekening gehouden met het begrotingstekort van -€ 2,874 miljoen, het daadwerkelijk tekort valt met € 2,574 miljoen € 0,3 miljoen lager uit dan begroot. De gemeenten staan garant voor dit tekort, waardoor het resultaat voor bestemming op € 0 is uitgekomen. Er hebben geen mutaties in reserves plaatsgevonden, waardoor het resultaat na bestemming overeenkomstig het resultaat voor bestemming uitvalt.

Overigens zal over 2016, na vaststelling van de jaarrekening en conform de Regeling gemeentelijke bijdragen Hameland, een verrekening plaatsvinden van de reeds verstrekte bijdrage van iedere gemeente in het exploitatietekort. Deze verrekening kent dit jaar drie belangrijke componenten, hiervan zijn twee reguliere verrekeningen. Ten eerste zal bij de verrekening worden uitgegaan van het gemiddeld gerealiseerde aantal SE per gemeente, terwijl de voorschotbijdrage is berekend op basis van het aantal SE op 1 januari 2016.

Ten tweede zal de gemeentelijke omzet in kaart worden gebracht en zal op basis hiervan de netto opbrengst per gemeente worden vastgesteld. Deze netto opbrengst wordt verrekend met het bedrijfsresultaat exclusief de netto opbrengst, die wordt verdeeld over de gemeenten op basis van het gemiddeld gerealiseerde aantal SE in 2016. Hiermee wordt die gemeente beloond die meer netto opbrengst heeft bijgedragen in het resultaat van Hameland.

De laatste te verrekenen component betreft de kosten voor de transitie van Hameland, deze worden over de gemeenten verdeeld op basis van het aandeel in de GR zoals opgenomen in het door de Colleges van B&W geaccordeerde Transitieplan Hameland¹⁶.

¹⁶ Het aandeel in de transitiekosten is destijds met het Transitieplan bepaald op de verhouding per gemeente gegeven de bezetting SW per 1 januari 2014.

4. Verplichte Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen

De algemene reserve van Hameland, het vrij aanwendbaar vermogen, is de laatste jaren ongewijzigd, als gevolg van de garantiestelling vanuit de gemeenten waardoor de exploitatietekorten worden afgedekt en het resultaat na bestemming de laatste jaren nihil bedraagt. Dit is ook van toepassing op begrotingsjaar 2016, waarbij het eigen vermogen dan ook ongewijzigd is gebleven en per balansdatum € 279.000 bedraagt. Een vrij aanwendbaar vermogen van deze omvang is te gering voor de omvang van de organisatie, de risico's komen dan ook als gevolg van de afgegeven garanties ten laste van de deelnemende gemeenten. Omdat Hameland 'in liquidatie' is, vindt er geen opbouw van het weerstandsvermogen plaats.

De gehanteerde definitie van het weerstandsvermogen is: de mate waarin Hameland in staat is middelen vrij te maken om bestand te zijn tegen ontstane tegenvallers van enige materiële omvang, zonder dat dit leidt tot het moeten herzien van ingezet beleid en de daaraan verbonden doelstellingen en afgeleide activiteiten. Dit komt feitelijk neer op de vrije reserves. Het weerstandsvermogen bedraagt per balansdatum 3,3% van het balanstotaal. Hierbij moet echter in ogenschouw worden genomen dat de gemeenten garant staan en in hun weerstandsvermogen rekening dienen te houden met de deelname in Hameland.

4.1.1 Risicoparagraaf

Voor de exploitatie van de GR Hameland 'in liquidatie' kunnen voor de komende jaren nog de volgende risico's worden onderkend:

- Groot onderhoud: voor de kosten voor eventueel groot onderhoud aan gebouwen is geen voorziening gevormd. Dit risico is grotendeels ingeperkt door het meerjarig onderhoudscontract¹⁷ waarin dit onderhoud is opgenomen.
- Kasgeldlimiet: omdat Hameland wordt geliquideerd is de financieringsbehoefte de laatste jaren kortlopend aangetrokken. Door de in omvang afnemende begroting neemt parallel hiermee de geldende limiet voor kasgeldfinanciering af.
- Transitie en liquidatie: de transitie en liquidatie van Hameland kan extra lasten met zich meebrengen. Deze worden per balansdatum in het liquidatieplan verantwoord en blijven voor het totaal van beiden vooralsnog naar verwachting binnen het door de gemeenten oorspronkelijk met het Transitieplan in 2015 beschikbaar gestelde transitiebudget.
- Insolventie debiteuren: binnen de debiteurenportefeuille bestaat het risico op insolventie. Per balansdatum is hiervoor een voorziening gevormd, die deze risico's afdekt voor zover deze risico's per balansdatum in te schatten waren.
- Verdien capaciteit werken binnen: door de doelstelling om in de komende jaren een fors aantal medewerkers extra te detacheren zal de verdien capaciteit van het voor drie gemeenten nieuw in te richten 'werken binnen' dalen.

4.2 Financiering

Financiering wordt enkel aangetrokken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. Financiering met vreemd vermogen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair het eigen vermogen te gebruiken, teneinde het renteresultaat te optimaliseren. Het is belangrijk duurzaam toegang tot de geldmarkten te behouden tegen acceptabele condities. Ten aanzien van de financiële risico's staat beheersbaarheid voorop. De vermogens- en (rente)resultaten van de organisatie dienen te worden beschermd tegen ongewenste financiële risico's, zoals renterisico's,

¹⁷ Het onderhoudscontract is eind 2016 voor drie jaren verlengd, waarbij is vastgelegd dat het contract tussentijds wordt bijgesteld wanneer huisvesting wordt afgestoten in het kader van de liquidatie.

liquiditeitsrisico's en kredietrisico's. Voor de beheersbaarheid van het renterisico wordt gewerkt met de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

In de afgelopen jaren heeft Hameland tijdelijke liquiditeitstekorten ondervangen door kasgeldtransacties aan te gaan of het frictietekort te financieren vanuit een rekening-courantfaciliteit. Deze afweging is gebaseerd op de zeer lage rentestanden voor kasgeld transacties en het genomen besluit om met Hameland als zelfstandige organisatie te stoppen en de GR als gevolg te liquideren.

De verrekening van de bijdragen van de gemeenten in de exploitatietekorten veroorzaakt door de tekorten op de Wsw subsidie, vindt per kwartaal achteraf plaats waardoor Hameland deze kosten circa 4 maanden vooruit financiert. De kasgeldlimiet laat dan ook met name in de eerste twee kwartalen overschrijdingen zien, de toetsingsnorm is de laatste drie kwartalen niet overschreden.

Kasgeldlimiet

Omschrijving (x € 1.000)	1e kw 2016	2e kw 2016	3e kw 2016	4e kw 2016
1. Toegestane kasgeldlimiet				
in procenten van de grondslag in een bedrag	4.229	4.229	4.229	4.229
2. Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	4.933	3.933	2.733	1.200
Schuld in rekening-courant	650	593	543	638
Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0
3. Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	0	1	0	1
Tegoeden in rekening-courant	235	638	1.143	682
Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
4. Toets kasgeldlimiet				
Totaal netto vlottende schuld	5.348	3.887	2.133	1.155
Toegestane kasgeldlimiet	4.229	4.229	4.229	4.229
Ruimte (+) / overschrijding (-)	-1.119	342	2.096	3.074

Renterisiconorm

Omschrijving (x € 1.000)	2013	2014	2015	2016
Basisgegevens				
1a Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
1b Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
2 Netto herziening op vaste schuld	0	0	0	0
3a Nieuw aangetrokken vaste schuld	0	0	0	0
3b Nieuw verstrekte lange leningen	0	0	0	0
4 Netto nieuw aangetrokken vaste schuld	0	0	0	0
5 Betaalde aflossingen	777	777	1.004	200
6 Herfinanciering	0	0	0	0
7 Renterisico op vaste schuld	0	0	0	0
Renterisiconorm				
8 Stand van de vaste schuld per 1 januari	4.272	3.495	2.718	1.714
9 Het bij Min. Regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
10 Renterisiconorm	854	699	544	343
Toets renterisiconorm				
11 Ruimte (+) / overschrijding (-)	854	699	544	343

Het koers- en valutarisico is en blijft tot een minimum beperkt. Koersrisico's worden immers beperkt door uitzettingen in de vorm van rekening-courant en deposito's te laten plaatsvinden. Verder worden leningen uitsluitend verstrekt, aangegaan of gegarandeerd in euro's. Aan- en verkoop in buitenlandse valuta's worden in principe niet aangegaan.

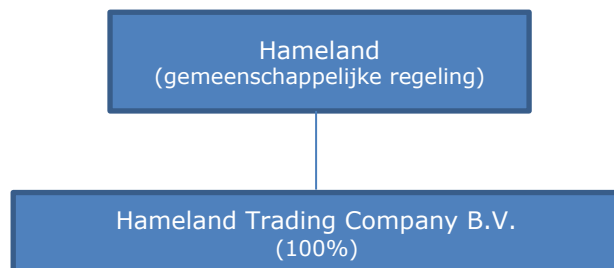
4.3 Verbonden partijen

Er is sprake van een deelneming wanneer Hameland aandelen in een B.V. of N.V. heeft. Het aanhouden van aandelen is op zich een risicodragend financieel belang, waarmee stemrecht gemoeid is. Daarmee is er sprake van zowel een bestuurlijk als een financieel belang en dus een verbonden partij. In het kader van de wet FIDO mag Hameland alleen deelnemingen hebben vanwege het publieke belang en indien Hameland ook daadwerkelijk invloed wil kunnen uitoefenen. Het houden van een aandelenbelang als belegging - en dus zonder wenselijk bestuurlijk belang - is op grond van de wet FIDO niet toegestaan.

Na de verkoop van de joint-ventures Hacron V.O.F. en Hameland Facilitair V.O.F. zijn in de loop van 2016 ook de participatie vennootschappen ontbonden. Hameland kent ultimo het begrotingsjaar als gemeenschappelijke regeling daarom nog maar één verbonden partij:

1. Hameland Trading Company B.V. (HTC). Het eigen vermogen van HTC bedroeg bij aanvang van het boekjaar € 432.000 en per ultimo boekjaar € 444.000.

Hieronder is de positie van de gemeenschappelijke regeling en de verbonden partijen schematisch weergegeven:

5. Jaarrekening 2016

5.1 Balans per 31 december 2016

Activa (x € 1.000)	31.12.2016	31.12.2015
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	0	6
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	6
Materiële vaste activa	4.029	4.583
Investerings met een economisch nut	4.029	4.583
Financiële vaste activa	1.193	1.968
Kapitaalverstrekkingen	443	491
Deelnemingen	443	491
Overige langlopende leningen	750	1.477
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	248	1.199
Vorderingen op openbare lichamen	58	17
Rekening-courantverhouding met het Rijk	0	0
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	249
Overige vorderingen	190	933
Liquide middelen	508	221
Overlopende activa	1.163	2.334
Totaal	7.141	10.311
Passiva (x € 1.000)	31.12.2016	31.12.2015
Vaste passiva		
Eigen vermogen	279	279
Algemene reserve	279	279
Bestemmingsreserves	0	0
Resultaat na bestemming	0	0
Voorzieningen	195	425
Vaste schulden	1.516	1.714
Onderhandse leningen	1.516	1.714
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.516	1.714
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < dan één jaar	2.563	5.854
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	654	671
Overige schulden	1.909	5.183
Overlopende passiva	2.588	2.039
Totaal	7.141	10.311

5.2 Staat van baten en lasten arbeidsontwikkeling 2016

Staat van baten en lasten (x € 1.000)	Realisatie 2016		Begroting 2016 na wijziging		Begroting 2016		Realisatie 2015	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Netto-omzet		11.669		11.687		12.361		12.303
Som der bedrijfsopbrengsten		11.669		11.687		12.361		12.303
Kosten van grond- en hulpstoffen	93		106		5		92	
Overige directe kosten	5.597		5.734		6.106		6.210	
Toegevoegde waarde		5.979		5.847		6.250		6.001
Overige bedrijfsopbrengsten		854		871		716		854
Bedrijfsopbrengsten		6.833		6.718		6.966		6.855
Salarissen Wwb	31		31		31		30	
Salarissen niet-gesubsidieerd personeel	3.213		3.258		4.577		4.518	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	520		433		470		443	
Overige bedrijfskosten	2.755		2.897		1.634		1.698	
Som der bedrijfslasten	6.519		6.619		6.712		6.689	
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen		11		0		0		23
Saldo van financiële baten en lasten	18		24		34		46	
Saldo van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen	7		24		34		23	
Operationeel resultaat		307		75		220		143
Incidentele baten en lasten	11		28		0		1.368	
Incidentele baten en lasten	11		28		0		1.368	
Wsw-subsidie		32.545		32.594		32.558		35.259
Salarissen Wsw en begeleid werken	35.415		35.515		36.229		37.457	
Subsidieresultaat Wsw	2.870		2.921		3.671		2.198	
Bijdrage gemeenten in exploitatietekort		2.574		2.874		3.451		3.423
Bijdrage gemeenten		2.574		2.874		3.451		3.423
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor bestemming		0		0		0		0
Toevoegingen aan reserves	0		0		0		0	
Onttrekkingen aan reserves		0		0		0		0
Resultaat na bestemming		0		0		0		0
Totaal der baten/lasten	47.653	47.653	48.026	48.026	49.086	49.086	51.862	51.862

5.3 Kasstroomoverzicht over 2016

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen bestaan uit liquide middelen, deposito en kortlopende schulden aan kredietinstellingen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten als zijnde onderdeel van het bedrijfsresultaat.

Kasstroomoverzicht (x € 1.000)	2016	2015
Resultaat na bestemming (Gecorrigeerd voor incidentele baten/lasten)	12	1.368
Aanpassing voor:		
Afschrijvingen op vaste activa	515	2.107
Mutaties in de algemene reserve	0	0
Mutaties in de bestemmingsreserves	0	0
Mutaties in de voorzieningen	-230	-270
Afname voorraden	0	0
Mutaties werkkapitaal	-614	-670
	-329	1.167
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-317	2.535
Uitkomst uit incidentele baten en lasten	-12	-1.368
Kasstroom uit operationele activiteiten	-329	1.167
Investerings in vaste activa	-12	-246
Waardeverminderingen vaste activa	0	0
Desinvesteringen vaste activa	51	6
Besteed aan investeringsactiviteiten	39	-240
Opgenomen leningen	0	0
Verstrekke leningen	0	3
Ontvangen aflossingen op leningen u/g	776	258
Aflossingen leningen	-200	-1.004
Besteed aan financieringsactiviteiten	576	-743
Netto kasstroom	286	184

5.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Onderstaande grondslagen, waarop de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling is gebaseerd, zijn bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten. De jaarrekening voldoet aan het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten 2004.

5.4.1 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personeelslasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten als ziektekostenpremie van gepensioneerden en dergelijke.

Voor arbeidsgelateerde verplichtingen waarvan het volume niet jaarlijks vergelijkbaar is (bijvoorbeeld pensioenen, wachtgelden of kosten samenhangend met reorganisaties) worden wel voorzieningen gevormd.

5.4.2 Balans

Vaste activa

- Immateriële en materiële vaste activa

De waardering van de materiële vaste activa is gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen.

Op grond wordt niet afgeschreven. Voor het overige vindt afschrijving plaats op basis van de historische aanschafprijs volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het actief.

De afschrijvingstermijnen volgens de lineaire methode bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	40
Vervoermiddelen	5
Machines, apparaten en installaties	10
Overige materiële vaste activa w.o. inventarissen	10
Automatisering	3
Immateriële vaste activa	5

Per balansdatum is rekening gehouden met bijzondere waardeverminderingen als gevolg van de voorgenomen liquidatie van de GR Hameland.

- Financiële vaste activa

Waardering vindt plaats op basis van de verkrijgingsprijs verminderd met eventuele duurzame waardeverminderingen en aflossingen. Afschrijving vindt niet plaats. De afschrijvingsduur is afgestemd op de gebruiksduur van het actief of - indien afwijkend - de contractuele bepalingen met betrekking tot de bijdragen.

Flottende activa

- Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa
De uitzettingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor de verwachte oninbaarheid van uitzettingen (met name vorderingen) is een voorziening getroffen. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.
- Liquide middelen
De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen en omvatten bank- en kassaldi.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit:

- Algemene reserve
De algemene reserve dient als algehele buffer om toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen en wordt gevormd uit de voordelige exploitatieresultaten van voorgaande jaren.
- Bestemmingsreserves
Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan: een reserve waaraan door het Bestuur een bepaalde bestemming is gegeven. Het gehele bedrag van de bestemmingsreserves ultimo het jaar dient onderbouwd te zijn met bestuursbesluiten van het Algemeen Bestuur dan wel opgenomen te zijn in het voorliggende voorstel tot resultaatbestemming.
- Resultaat na bestemming
Het resultaat na bestemming is het resterende resultaat na reeds bestemde mutaties in de reserves. Voorgesteld wordt om het resultaat na bestemming toe te voegen aan de algemene reserve.

Voorzieningen

- Voorziening detachering ambtelijk
In de vervreemding van de joint-ventures Hacron Groen en Hacron Schoon is in het kader van behoud van werkgelegenheid voor een aantal ambtelijke medewerkers gekozen voor een detachering tot zij de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken. Deze detacheringen zijn verlieslatend. Ter dekking van deze verliezen is de voorziening detachering ambtelijk gevormd.

Vaste schulden

De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de reeds gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Flottende passiva

De flottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

5.4.3 Staat van baten en lasten

Algemene opmerkingen

De begroting is gedurende het boekjaar 2016 één maal gewijzigd.

Bedrijfsopbrengsten

- Netto-omzet
De netto-omzet is de opbrengst van aan derden geleverde goederen en diensten, exclusief de over de omzet geheven belastingen en onder aftrek van kortingen.

- Grond- en hulpstoffenverbruik en kosten van derden en uitbesteed werk
De kosten van grond- en hulpstoffen worden berekend op basis van standaardverrekenprijzen. Resultaten op deze post worden in het jaar verantwoord.
- Overige bedrijfsopbrengsten
De overige bedrijfsopbrengsten omvatten resultaten uit verhuur van onroerend goed, dienstverlening aan derden en overige opbrengsten.

Wsw subsidie

Dit betreft de subsidie van de gemeenten zoals bedoeld in de artikelen 8 tot en met 10 van de Wet sociale werkvoorziening.

Afschrijvingen

Dit betreft de afschrijvingskosten van de vaste activa. De afschrijvingstermijn bedraagt maximaal de economische levensduur.

Gemeentelijke bijdrage

De gemeentelijke bijdrage omvat de in de Gemeenschappelijke Regeling of anderszins overeengekomen bijdrage in het exploitatieresultaat.

Lonen en salarissen Wsw, Wwb en niet-gesubsidieerd

Hierop worden de loonkosten van de sw- en Wwb-medewerkers respectievelijk de salariskosten van het niet-gesubsidieerde personeel verantwoord. Onder loon- en salariskosten wordt verstaan het bruto bedrag van de aan het boekjaar toe te rekenen lonen c.q. salarissen en vakantiegeldrechten.

- Sociale lasten
De sociale lasten betreffen de terzake van de werknemersverzekeringen verschuldigde werkgeverslasten, alsmede het werkgeversaandeel in de pensioenvoorziening. Dit betreft tevens de aan het boekjaar toe te rekenen ziektegeden.

Overige bedrijfskosten

Hierin zijn onder meer begrepen de kosten voor bedrijfsgeneeskundige zorg, werkkleding, vervoerkosten, kosten dienstverlening derden en onderhoudskosten. De overige bedrijfskosten worden berekend op basis van historische kosten.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen bestaan in hoofdzaak uit het saldo van financiële baten en lasten en het resultaat uit deelnemingen. De rentebaten betreffen onder meer de opbrengsten uit deposito's en andere uitzettingen. De rentelasten bestaan in ieder geval uit de rentelast van de vaste schulden en de rekening-courantrente bij debetsaldi.

5.5 Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

5.5.1 Activa

Immateriële vaste activa

Een overzicht van de immateriële vaste activa treft u hierbij aan.

(x € 1.000)	Immateriële vaste activa	Totaal
Boekwaarde per 01-01-2016	6	6
Investerings	0	0
	6	6
Desinvesteringen	0	0
Afschrijvingen	-6	-1
Boekwaarde per 31-12-2016	0	5
Cumulatieve afschrijvingen en overige waardeverminderingen per 31-12-2016	0	0

Afschrijvingspercentages (%) 20

Onder investeringen en desinvesteringen zijn de overboekingen overgenomen van de activa in uitvoering. Per balansdatum zijn er geen aanschaffingen van de activa in uitvoering. Gedurende 2016 zijn er geen substantiële investeringen gedaan.

Materiële vaste activa

Een overzicht van de materiële vaste activa treft u hierbij aan. Het betreft uitsluitend activa met een economisch nut.

(x € 1.000)	Gronden en terreinen	Bedrijfs- gebouwen	Vervoers- middelen	Machines, apparaten, installaties	Overige materiële vaste activa	Totaal
Boekwaarde per 01-01-2016	799	2.364	95	1.162	163	4.583
Investerings	0	3	2	0	6	11
	799	2.367	97	1.162	169	4.594
Desinvesteringen	-19	-1	-21	-10	0	-51
Afschrijvingen	0	-173	-32	-154	-155	-514
Boekwaarde per 31-12-2016	780	2.193	44	998	14	4.029
Cumulatieve afschrijvingen en overige waardeverminderingen per 31-12-2016	402	7.770	332	3.101	1.271	12.876

Afschrijvingspercentages (%) 0 - 6^{2/3} 2,5 - 6^{2/3} 10 - 25 5 - 20 10 - 33^{1/3}

Onder investeringen en desinvesteringen zijn de overboekingen overgenomen van de activa in uitvoering. Per balansdatum zijn er geen bedragen opgenomen voor aanschaffingen van de activa in uitvoering. Gedurende 2016 zijn er geen substantiële investeringen gedaan.

Financiële vaste activa

Hierna worden de financiële vaste activa weergegeven. De kapitaalverstrekking heeft betrekking op de 100% deelnemingen van Hameland in de besloten vennootschappen Hameland Trading Company B.V.. De overige langlopende leningen betreffen de in het verleden verstrekte hypotheekaan ambtelijk medewerkers op grond van de destijds geldende hypotheekverordeningen van de gemeenten Groenlo en Winterswijk. Deze verstrekkingen vonden plaats vanuit de gemeentelijke rechtspositieregeling welke Hameland volgde. In het kader van de wet Fido worden er geen nieuwe hypotheekaan verstrekt. De hypotheekaan betreffen uitstaande gelden aan (voormalig) ambtenaren, met een beperkt risicoprofiel.

(x € 1.000)	Kapitaal verstrekkingen t.b.v. deelnemingen	Overige langlopende leningen	Totaal
Verstrekte uitzettingen per 1 januari 2016	491	1.477	1.968
Duurzame waardeverminderingen per 1 januari 2015	0	0	0
Boekwaarde per 1 januari 2016	491	1.477	1.968
Verstrekte uitzettingen	0	0	0
Afschrijvingen, aflossingen, verkopen	-48	-727	-775
Duurzame waardeverminderingen	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	443	750	1.193

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Hieronder worden de vorderingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar weergegeven:

(x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015
Vorderingen op openbare lichamen	58	17
- Deelnemende gemeenten	58	17
Rekening-courantverhouding met het Rijk	0	0
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	0	249
- Rekening-courantverhouding met Hamel Participatie I B.V.	0	0
- Rekening-courantverhouding met Hamel Participatie III B.V.	0	249
Overige vorderingen	190	933
- Handelsdebiteuren	491	1.112
- Voorziening dubieuze debiteuren	-279	-179
- Personeel	-22	0
Totaal	248	1.199

De overschrijding van de kasgeldlimiet is al volgt bepaald:

Overschrijding kasgeldlimiet berekend o.b.v. gemiddeld saldo per dag per kwartaal (x € 1)	1e kw 2016	2e kw 2016	3e kw 2016	4e kw 2016
1. Drempelbedrag kasgeld	386.790	386.790	386.790	386.790
2. Gemiddeld kasgeld per dag	449.423	504.133	879.554	564.271
Overschrijding drempelbedrag	62.633	117.343	492.764	177.481

Liquide middelen

Ten aanzien van de liquide middelen gelden geen opnamebeperkingen. Evenmin worden er ten aanzien van liquide middelen valutarisico's gelopen.

(x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015
Kasgelden	0	0
Bank	508	221
Totaal	508	221

Overlopende activa

(x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015
Vooruitbetaalde kosten	53	120
Nog te ontvangen bedragen	1.110	2.214
Totaal	1.163	2.334

5.5.2 Passiva

Eigen Vermogen

Conform het bestuursbesluit d.d. 5 juli 2016 is het resultaat na bestemming over het jaar 2015 ten bedrage van € 0 ten laste gebracht van de algemene reserve.

Algemene reserve (x € 1.000)	2016	2015
Saldo per 1 januari	279	279
Toevoeging resultaat vorig boekjaar na bestemming	0	0
Toevoegingen	0	0
Onttrekkingen	0	0
Saldo per 31 december	279	279

Voorzieningen

De voorziening 'detachering ambtelijk' is opgenomen op basis van de afspraken over de verkoop van Hacron Groen, gericht op het behoud van werkgelegenheid voor een viertal ambtelijke medewerkers die uiterlijk in 2019 met pensioen gaan.

(x € 1.000)	Detachering ambtelijk	Totaal
Saldo per 1 januari 2015	425	425
Toevoegingen	0	0
Aanwendingen	230	206
Vrijval	0	0
Saldo per 31 december 2016	195	219

Vaste schulden

Alle geldleningen zijn verstrekt door binnenlandse banken en overige financiële instellingen. Het verloop van onderhandse leningen is als volgt:

(x € 1.000)	Saldo 01-01-'16	Nieuwe leningen	Aflossingen	Saldo 31-12-'16	Rentelast 2016
BNG Bank	762	0	109	653	26
BNG Bank	725	0	91	635	35
Ned. Waterschapsbank	227	0	0	228	11
BNG Bank	0	0	0	0	0
Totaal	1.714	0	200	1.516	72

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:

(x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	654	671
- Rekening-courantverhouding met Hameland Trading Company B.V.	654	439
- Rekening-courantverhouding met Beheer Openbare ruimte Gelderland B.V.	0	12
- Rekening-courantverhouding met Hameland Participaties B.V.	0	11
- Rekening-courantverhouding met Hamel Participatie I B.V.	0	194
- Rekening-courantverhouding met Hamel Participatie II B.V.	0	15
- Rekening-courantverhouding met Hamel Participatie III B.V.	0	0
Overige schulden	1.909	5.183
- Crediteuren	425	394
- Kasgeldleningen	1.000	4.300
- Overige	484	489
Totaal	2.563	5.854

Overlopende passiva

Per balansdatum is een verplichting opgenomen voor de vakantiegelden en verlofuren van ambtelijke medewerkers. Op grond van de ingezette transitie is hier geen sprake meer van jaarlijks vergelijkbare arbeidsgerelateerde verplichtingen.

(x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015
Belastingen en sociale verzekeringspremies	900	1.492
Transitorische rente	33	32
Te betalen bedragen	1.581	239
Vakantiegelden en verlofuren	79	190
Overige overlopende passiva	-5	86
Totaal	2.588	2.039

De te betalen bedragen als onderdeel van de overlopende passiva worden als volgt gespecificeerd (bedragen x € 1.000):

• Te betalen accountantskosten	€ 18
• Te betalen loonkostensubsidies	€ 116
• Te betalen frictiekosten (transitie)	€ 323
• Nog te ontvangen facturen (crediteuren)	€ 9
• Te verrekenen voorschotten gemeenten	€ 953
• Overige diverse kleinere posten (< € 5.000)	€ 104
• Verrekening tekort met gemeente	€ 58
• Totaal	€ 1.581

Niet uit de balans opgenomen regelingen

Per balansdatum:

- zijn leaseverplichtingen aangegaan voor een aantal bedrijfsmiddelen met een totale jaarlijkse omvang van circa € 22.000 met een variabele looptijd;
- bestaan er verplichtingen in het kader van vakantiegeldverplichtingen en verlofuren (stuwmeren) voor de Wsw medewerkers, respectievelijk voor € 1.201.000 en € 572.000. Onderdeel van de verplichting voor verlofuren betreft de spaarverlofregeling voortvloeiend uit de cao Wsw.

5.5.3 Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten Wsw**Toegevoegde waarde**

In 2016 is voor € 0,= (2015: € 4.000) aan interne omzet geëlimineerd.

(x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Toegevoegde waarde	5.979	5.847	6.250	6.001
De toegevoegde waarde is als volgt samengesteld:				
Bedrijfsopbrengsten				
Bedrijfsopbrengsten	11.669	11.687	12.361	12.303
Kosten grond- en hulpstoffen / overige directe kosten	5.690	5.840	6.111	6.302

Overige bedrijfsopbrengsten

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Huuropbrengsten	588	598	546	631
Dienstverlening t.b.v. derden	266	273	170	223
Totaal	854	871	716	854

Lonen, salarissen en sociale lasten Wsw-personeel

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Bruto salariskosten	27.240	27.136	27.211	28.325
Sociale lasten	4.869	4.961	4.996	5.034
Pensioenpremies	2.237	2.244	2.783	2.869
Vervoerskosten Wsw (1)	646	668	691	741
Scholing en Arbo kosten	57	62	126	65
Totaal	35.049	35.071	35.807	37.034

- (1) De vervoerskosten Wsw betreft het saldo van de reiskostenvergoedingen woon-werkverkeer volgens de Cao Wsw (€ 517.000), de kosten voor vervoer op maat (€ 165.000) en de eigen bijdrage van de deelnemers aan vervoer op maat (-/- € 35.000).

Loonkostensubsidies begeleid werken

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Loonkosten Wsw-werknemers	366	444	422	423
Totaal	366	444	422	423

Lonen, salarissen en sociale lasten Wiw-personeel

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Bruto salariskosten	25	25	26	25
Sociale lasten	5	5	4	4
Pensioenpremies	1	1	1	1
Vervoerskosten	0	0	0	0
Scholingskosten	0	0	0	0
Totaal	31	31	31	30

Salarissen niet-gesubsidieerd personeel

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Bruto salariskosten	2.418	2.462	3.455	3.449
Sociale lasten	413	403	576	543
Pensioenpremies	336	334	452	452
Scholingskosten	46	59	94	74
Totaal	3.213	3.258	4.577	4.518

Afschrijvingen

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	0	0	0	0
Afschrijvingen op materiële vaste activa met een economisch nut	520	433	470	443
Totaal	<u>520</u>	<u>433</u>	<u>470</u>	<u>443</u>

Overige bedrijfskosten

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Overige personeelskosten	727	682	527	582
Huurkosten	93	125	122	126
Onderhoudskosten	308	290	306	312
Energie	141	155	173	151
Verzekeringen en belastingen	147	155	146	139
Kosten dienstverlening derden	65	58	55	72
Verkoop- en commerciële kosten	6	5	18	12
Magazijn- en expeditiekosten	1	1	6	2
Indirecte productiekosten	64	57	64	49
Diverse overige bedrijfslasten	1.203	1.369	214	253
Totaal	<u>2.755</u>	<u>2.897</u>	<u>1.634</u>	<u>1.698</u>

Wsw-subsidie

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Omvang Wsw-subsidie	32.545	32.594	32.558	35.259
Totaal	<u>32.545</u>	<u>32.594</u>	<u>32.558</u>	<u>35.259</u>
Subsidieresultaat Wsw (Omvang Wsw-subsidie -/- Wsw Personeelskosten incl. begeleid werken)	-2.870	-2.921	-3.671	-2.198

Gemeentelijke bijdrage

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Gemeentelijke bijdrage	2.574	2.874	3.451	3.423
Totaal	<u>2.574</u>	<u>2.874</u>	<u>3.451</u>	<u>3.423</u>

Incidentele baten en lasten

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Reorganisatiekosten	-	-	-	298
Bijdrage detachering niet- gesubsidieerd personeel JV ¹⁸	216	126	1.855	1.776
Kosten inzet detachering niet- gesubsidieerd personeel JV	-713	-373	-1.855	-1.776
Transitiekosten	-759	-1.220	-680	-513
Bijdrage gemeenten transitiekosten	1.243	1.220	680	513
Afwaardering materiële vaste activa	-	-	-	-1.664
Strategische samenwerkingen	-	-	-	0
Diversen	2	219	-	-2
Saldo	-11	-28	-	-1.368

¹⁸ JV = joint venture.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Hameland van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum voor een functionaris met dienstbetrekking bedraagt in 2016 € 179.000. Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt het volgende: "Als in minder dan twaalf kalendermaanden is gewerkt dan is het bezoldigingsmaximum voor de gewerkte periode gelijk aan de som van € 24.000 per gewerkte kalendermaand voor de eerste zes maanden en € 18.000 per gewerkte kalendermaand voor de volgende maanden (maximaal 6)." Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

In het kader van de WNT melden wij dat de normbedragen voor 2016 niet zijn overschreden. Daarnaast melden wij op grond van de WNT dat aan de volgende topfunctionarissen de volgende bezoldigingen zijn uitbetaald:

Functie (naam)	Dienstverband			Bezoldiging	Ontslag vergoeding	Uit dienst per	Motivering
	omvang	vanaf	t/m				
Dagelijks Bestuur							
Directeur (R. de Winter) ¹⁹	1,0 fte	01.01.16	30.06.16	€ 123.511	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Directeur (J.P.M. Scheinck) ²⁰	0,64 fte	01.07.16	31.12.16	€ 33.424	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
De heer J.B. Boer (vz.)	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer H. Wiltink	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
Mevrouw A. Nijhuis	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer R.H.M. Hoijsink	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer D.W. Aalderink	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
Algemeen Bestuur							
De heer J.B. Boer (vz.)	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer R. de Winter (secl.)	Zie DB	01.01.16	30.06.16	Zie DB			
De heer J.P.M. Scheinck (secl.)	Zie DB	01.07.16	31.12.16	Zie DB			
Mevrouw M. van Haaren	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
Mevrouw J.A. Pot	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer R.H.M. Hoijsink	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
Mevrouw M.G. Frank	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer T.M.M. Kok	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer H. Wiltink	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer G.J.W. te Gronde	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
De heer D.W. Aalderink	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			
Mevrouw A. Nijhuis	n.v.t.	01.01.16	31.12.16	0			

De bezoldiging van Directeur Scheinck bestond over de periode juli tot en met december 2016 uit:

- Beloning € 29.404
- Belastbare onkostenvergoedingen € 67
- Beloningen betaalbaar op termijn € 3.953

De bezoldiging voor Directeur de Winter betreft vergoedingen op basis van facturen met een prijs per uur van € 143,75. Er zijn geen belastbare onkostenvergoedingen verstrekt.

Naast de hiervoor vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere

¹⁹ Aangesteld op basis van interim / inhuur.

²⁰ Aangesteld op basis van tijdelijk dienstverband.

jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen

Het aandeel in resultaat deelnemingen betreft het resultaat van de 100% deelnemingen in Hameland Trading Company B.V..

(x €1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2016	Realisatie 2015
Aandeel in resultaat deelnemingen	11	-	-	23
Financiële baten	41	44	48	51
Financiële lasten	59	68	82	97
Saldo financieringsfunctie	-18	-24	-34	-46
Gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen	-7	-24	-34	-23

Mutaties in reserves

Voorgesteld wordt het resultaat na bestemming, zijnde € 0, ten laste te brengen van de algemene reserve.

(x €1.000)	Realisatie 2015	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2015	Realisatie 2014
Resultaat voor bestemming	0	0	0	0
Dotatie algemene reserve	0	0	0	0
Totaal dotaties				0
Onttrekking algemene reserve	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen				0
Resultaat na bestemming	0	0	0	0

Bijlage 1 Normenkader en controletoleranties

Normenkader

Het Algemeen Bestuur heeft op 27 november 2015 het normenkader ten behoeve van de financiële rechtmatigheid vastgesteld. Externe wet- en regelgeving zijn niet beïnvloedbaar door het Algemeen Bestuur en vallen dus te allen tijde onder het normenkader. Hierbij geven wij de minimale positie weer:

- Grondwet;
- Gemeentewet;
- Wet gemeenschappelijke regelingen;
- Burgerlijk Wetboek;
- Wet Wsw met aanverwante regelingen en protocollen;
- Besluit uitvoering Sociale werkvoorziening en begeleid werken (Buswbw)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG);
- Wet financiering decentrale overheden (Fido) en aanverwante regelingen;
- Fiscale en sociale wetgeving;
- ESF;
- Ambtenarenwet;
- CAO Wsw;
- CAR/UWO;
- Regels omtrent Europese aanbesteding.

Daarnaast heeft het Algemeen Bestuur expliciet de nadere (interne) regelgeving vastgesteld. De volgende interne verordeningen c.q. regelgevingen vallen voor het jaar 2016 onder het normenkader van de Financiële Rechtmatigheid:

- AB-besluiten met een kaderstellende of daaruit voortvloeiende financiële beheershandeling;
- Gemeenschappelijke Regeling Hameland;
- Organisatiestatuuut;
- Delegatiebesluit van het Algemeen Bestuur;
- Mandaatbesluit 2001 de Hamelandgroep;
- Treasurystatuut, geldig vanaf 1 oktober 2005;
- Financiële verordening Hameland (2012);
- Controleverordening Hameland (2013);
- Ambtelijke rechtspositieregeling;
- Verordening Gemeentelijke bijdrage;
- CAO HTC b.v.;
- Hypotheekregeling Hameland;
- Hypotheekregeling Hameland voor voormalig SWP-medewerkers met een hypotheekregeling bij de Gemeente Winterswijk ten tijde van de overname van SWP door Hameland.

Controletoleranties

Het Algemeen Bestuur heeft besloten om zich aan te sluiten bij de maximale goedkeurings- en rapportagetoleranties, zoals die wettelijk in het BAPG zijn vastgesteld; te weten 1% van de lasten voor fouten en voor onzekerheden in de controle 3%. Deze toleranties gelden zowel voor de getrouwheid als voor de rechtmatigheid.

Bijlage 2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Accountants

Baker Tilly Berk N.V.
Burgemeester Roelenweg 14-18
Postbus 508
8000 AM Zwolle
T: +31 (0)38 425 86 00
F: +31 (0)38 425 86 99
E: zwolle@bakertillyberk.nl
KvK: 24425560
www.bakertillyberk.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Hameland

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de gemeenschappelijke regeling Hameland te Lichtenvoorde gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Hameland op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2016;
2. Het overzicht van baten en lasten over 2016;
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Hameland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Accountants

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 470.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het Algemeen Bestuur overeengekomen dat wij aan het Algemeen Bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 23.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheid van de directie en het Dagelijks Bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. De directie is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen.

In dit kader is de directie tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het Algemeen Bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de directie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Accountants

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling Hameland;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zwolle, xx april 2017

Baker Tilly Berk N.V.

Was getekend

drs. E.H.J.D. Damman RA